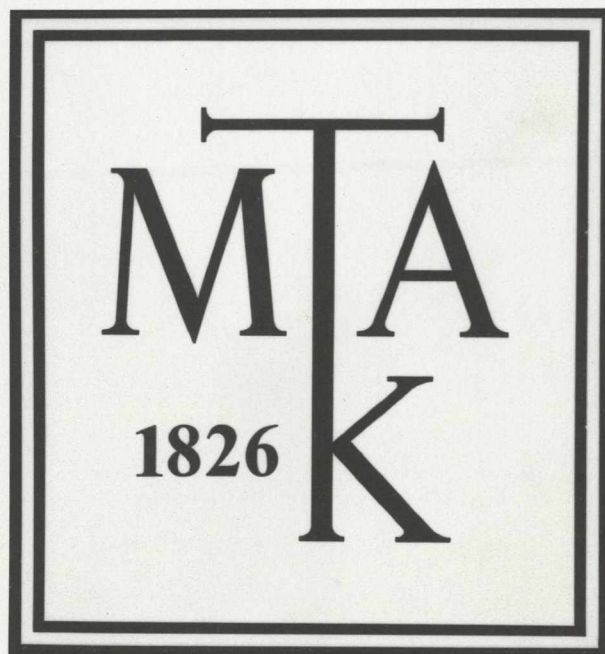

Digitalizálta
a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ

1961

Rendes tagoknak:

Ember Győző	160
Fekete Lajos	165
Kalmár László	172
Millner Tivadar	181

Levelező tagoknak:

Horn Artur	189
Kozma László	197
Lengyel Béla	203
Pál Lénárd	214
Radnót Magda	220
Sós József	231
Zámbó János	237

Tiszteleti tagoknak:

Blohincev, D.I.	243
Szemjonov, N.N.	245

1962

Rendes tagoknak:

Tolnai Gábor	247
Mátrai László	254
Erdős Pál	256
Heller László	286

Levelező tagoknak:

Pach Zsigmond Pál	292
Eörsi Gyula	299
Fejes Tóth László	307
Sályi Gyula	315
Bogárdi János	320
Lévai András	327

RENDES TAGOK

1961

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján E m b e r G y ő z ő levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Ember Győző akadémiai levelező tag, az Országos Levéltár főigazgatója. 25 éves tudományos pályafutása elsősorban a XVII-XX. század magyar története kimunkálását és a hazai levéltár-ügy gyakorlati, elvi-tudományos megalapozását szolgálta. Tudományos pályafutásának első szakaszában, a felszabadulás előtt, elsősorban a XVIII. század kérdéseivel foglalkozott. Számos jelentős, nemzetközi elismerést is kiváltó munkája készült el, elsősorban a XVIII.századi közigazgatástörténet vonatkozásában. Ilyen irányú kutatásainak mintegy összefoglalásaként 1946-ban elkészítette "Az ujkori magyar közigazgatás története" című, összefoglaló, nagyterjedelmű monográfiát.

A felszabadulás után aktívan bekapcsolódott a magyar marxista történettudomány szervezeti és tudományos kiépítésébe, illetve művelésébe. 1948-51 között elsősorban az 1848-as forradalommal kapcsolatos munkálatait kell kiemelnünk, mindenekelőtt a parasztmozgalom történeti feldolgozását, illetve iratanyaguk publikálását. Az 50-es években a XVI.század külkereskedelmével foglalkozott. Munkássága a XVI. századi magyar gazdaságtörténet alapvető tudományos megalapozásához járul hozzá. Számos jelentős munkát készített a XVIII.század történetéről is, melyek közül mindenekelőtt az egyetemi tankönyv megfelelő fejezeteit kell kiemelnünk. Emellett nemzetközileg is fontos és kiemelkedő a Staatsrattal

kapcsolatos munkája, mely a háboru alatt megsemmisült iratanyag közzétételével és feldolgozásával alapozza meg a Habsburg-abszolutizmus korabeli történetének kutatását.

A szorosabban vett történettudományi területen kívül Ember Győző a hazai levéltártudomány kimagasló, nemzetközileg is elismert szakértője. Az e téren végzett gyakorlati munkáján kívül a levéltártudománnyal kapcsolatos elméleti munkát is folytat, mely határainkon túl is komoly elismerést vált ki. Irattári kiadványok tudományos elkészítésében ma Magyarországon a legkiválóbb tudományos szakember. Nagy szerepe volt az Országos Levéltár iratanyagának tudományos rendezésében és a hazai levéltárügy fellendítésében.

Ember Győző jelentős tudományos munkássága mellett kivé-
szi részét a tudományszervező munkából, mint az Akadémia Történeti Bizottságának tagja, a Második Osztály kiadványfelelőse, és mint a Magyar Történelmi Társulat alelnöke.

B u d a p e s t, 1961. március 27.

Révész Imre s.k.
akadémikus

Molnár Erik s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján F e k e t e L a j o s levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Fekete Lajos 1937-ben választatott meg levelező taggá. Megválasztása óta nagyjelentőségű monográfiákat és értekezéseket közölt, amelyek addigi munkásságának minden ágában újabb fejlődést és gazdagodást jelentettek.

1942-ben adta ki "A törökkori Vác egy XVI. századi összeírás alapján" c. monográfiáját, amely Vác városának egy török házleírás alapján készült településtörténeti feldolgozása. Ugyancsak településtörténeti szempontból nagyjelentőségű Fekete Lajosnak "Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása" című uttörő szandzsák-kiadása is /1943/, amely a szandzsák területéhez tartozó falvak egész férfi lakosságának családi és keresztnevének kívül igen sok bejegyzést tartalmaz a felsorolt személyek vagyoni helyzetére és társadalmi állására vonatkozólag is. Hazai történetírásunk számára Feketének ez a forrás-kiadása társadalomtörténeti szempontból is igen jól felhasználható adaléknak bizonyul. Ugyancsak hazai történetírásunk szempontjából volt nagyjelentőségű Fekete Lajosnak "Budapest a törökkorban" című 1944-ben közzétett terjedelmes monográfiája, amely legfontosabb forrása a törökkori Buda közigazgatására, gazdasági és szellemi életére vonatkozó ismereteinknek.

Fekete Lajosnak a török diplomatika és paleográfia terén kifejtett munkásságát az egész nemzetközi turkológiai kutatás ismeri és nagyrabecsüli. Idővonatkozó legnagyobb al-

kötését 1955-ben adta ki a Bibliotheca Orientalis Hungarica VII. köteteként "Die Siyaqat-Schrift in der türkischen Finanzverwaltung" címen két kötetben. Ez a terjedelmes mű a török közigazgatásban használt igen nehezen olvasható és a szakirodalomban ki nem elégítő módon leírt siyaqat-írás-fajtnak módszeres és igen beható feldolgozása, amely a török okirattípusok egész sorát teszi hozzáférhetővé a nemzetközi kutatás számára. 1956-ban "Die Siyaqat Schrift in der türkischen Finanzverwaltung" című művéért Népköztársaságunk Kormánya a Kossuth-díj II. fokozatával tüntette ki. Az a mód, ahogyan a nemzetközi turkológiai irodalom az ismertetések során ezt a művet fogadta, világosan bizonyítja, hogy Fekete Lajos munkásságát a nemzetközi turkológia is kiemelkedő jelentőségűnek tartja. Ugyanilyen nagyrabecsülése Fekete Lajos munkásságának az is, hogy a népi demokratikus orientalisták együttműködési megbeszélései során 1957-ben a szovjet kiküldött javaslata alapján Fekete Lajos kapott megbízást a turkológiai kutatások közös módszerének kidolgozására.

Nagyterjedelmű monográfikus feldolgozásain kívül Fekete Lajos 1937 óta nagyszámu értekezést, cikket és ismertetést közölt hazai és külföldi folyóiratokban. Nagyobb értekezései közül különösen jelentősek azok, amelyeket az MTA I. Oszt. Közleményeiben és az Acta Orientalia Hung. számára írt, s amelyek közül több, nem hazai vonatkozású török okiratok kiadását és beható magyarázatát tartalmazza.

A felsorolt tudományos munkásság, s Fekete eddigi életművének nemzetközi megbecsülése feltétlenül méltóvá teszi Fekete Lajost arra, hogy őt az Akadémia rendes tagjává ajánljuk.

B u d a p e s t, 1961. március 29.

Németh Gyula s.k.
akadémikus

Ligeti Lajos .sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján K a l m á r L á s z l ó levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Kalmár László fő kutatási területe a matematikai logika. Másirányú dolgozatainak tárgyköre nagyon változatos, amennyiben vannak az interpoláció elmélet, az analitikus számelmélet, az algebra, a halmazelmélet, a játékelmélet stb. körébe tartozó dolgozatai is, és ezek között igen jelentősek, mint pl. az interpolációelmületről irt disszertációja. Ezek a dolgozatok Kalmár páratlanul széleskörű tudásáról is tanuskodnak. Legfontosabb tudományos eredményei mégis a matematikai logika területéhez tartoznak, ezért itt csak ezeket ismertetjük részletesen. Ezek közül is a következőket lehet kiemelni.

Egy sereg dolgozata /4, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 21, 26, 31, 32, 34 és 37./ a matematikai logika egyik legfontosabb kérdésével, az un. eldöntésproblémával foglalkozik, amely logikai formulák kiélégíthetősége eldöntésére szolgáló módszerre vonatkozik. Ezek közül a 10.sz. az eldöntésprobléma megoldását adja egy fontos speciális esetben, a többiek az eldöntésprobléma redukcióelméletére vonatkoznak. Ez utóbbiak közül kiemelendők a 17, 21, 26, 31. és 32. dolgozatok, amelyekben egyrészt arra az esetre vezeti vissza az általános problémát, amikor a vizsgálandó logikai formula egyetlen, mégpedig kétváltozós, logikai függvényt tartalmaz s emellett, praenex alakra hozva, nagyon egyszerű a prafixuma /az egyes dolgozatok eredményei éppen a praefixum

alakjában térnek el egymástól/, továbbá a 34. és 37.sz. dolgozatok, amelyekben, a nevezetes Löwenheim-Skolem-féle tétel meglepő élesítéseként, a véges /de nem adott számosság/ halmazon való kielégíthetőség kérdésére vezet vissza az eldöntésproblémát /amely adott számosságú véges halmaz esetére tudvalevőleg meg van oldva/.

Más matematikai logikai dolgozatában /20, 23, 24, 25, 27, 28, 35, 42, 45, 47. és 49./ az un. megoldhatatlan matematikai problémák ismeretelméleti szempontból is érdekes kérdéskörével foglalkozik. Az e tárgykörbe vágó un. Gödel-féle tételre, amely azt állítja, hogy bizonyos feltételeknek eleget tevő axiómarendszerekhez van a kérdéses axiómarendszer keretén belül el nem dönthető aritmetikai probléma, ill. ennek általánosításaira, nemcsak az eredetinel sokkal egyszerűbb új bizonyítást ad, hanem lényegesen kiterjeszti a tétel érvényességi körét is, amennyiben az axiómarendszerre teendő feltételeket kevesebbet kívánó feltételekkel pótolja. A 35.sz. dolgozatában a félcsoporthoz szóproblémájának, a 42. és 45. sz. dolgozatában pedig az eldöntésproblémának un. általános rekurzív algoritmussal való megoldhatatlanságára vonatkozó Markov-Post-féle ill. Church-féle tételre ad új, egyszerűsített, és ami még fontosabb, a Church-féle tétel esetén a tétel érvényessége feltételeinek szabatos megfogalmazására /ami Church dolgozatában nem történt meg/ alkalmat adó bizonyítást. A tétel megfogalmazásában - az eredeti szerzőkkel ellentétben - kerüli a szakirodalomban a Church-féle tézis néven említett ismeretelméleti hipotézis, vagy vele ekvivalens más hipotézis felhasználását; éppen ezért nem használja a szakirodalomban használatos /és helytelen interpretációra módot adó/ "abszolút megoldhatatlanság" kifejezést, hanem helyette arról beszél, amit minden ismeretelméleti hipotézis nélkül be lehet bizonyítani: hogy

a kérdéses problémák nem oldhatók meg általános rekurzív algoritmus segítségével. A 47. és 49.sz. dolgozataiban élesen rámutat a Church-féle tézis problematikus voltára és plauzibilitási érveket hoz fel ellene.

Egyéb matematikai logikai tárgyú eredményeinek kifejtése messze vezetne.

Utolsó, részben még megjelenés alatt levő dolgozataiban /50, 51, 52, 53, és 54./ a matematikai logika műszaki és kibernetikai alkalmazásával foglalkozik. Nevezetesen az 50. és 51.sz. dolgozataiban egy új elvet ismertet logikai gépek szerkesztésére, amely lehetővé teszi a logikai műveleteknek pusztán huzalozást tartalmazó /tehát olcsó, gyors és megbízható működésű/ alkatrészek segítségével való elvégzését. /Az általa Szegeden konstruált logikai gép is ezen az elven alapul. Az 52, 53, és 54. sz. dolgozataiban pedig, mind fejlettebb formában, olyan számológép szerkesztési módszerét fejti ki, amelynek számára számítási feladat feladása a jelenleg használatos programozási módtól eltérően mindössze az elvégzendő számítási feladatnak formula alakjában való felírásában, e formulának szalaglyukasztó írógépen való lebillentyűzésében s az így kapott lyukasztott szalagnak a számológép bemenő egységében való elhelyezésében áll, ami természetesen lényegesen megkönnyíti a számológép használatát. Jelenleg egy ilyen számológép megépítésének tervével foglalkozik./

Kalmár László munkásságát a szakemberek nemcsak idehaza, hanem az egész világon jól ismerik és igen nagyra becsülik. Számos külföldi kongresszuson is nagy sikerrel adta elő tudományos eredményeit. A szegedi logikai gép új konstrukciós elve a külföldi szakemberek körében is nagy érdeklődést váltott ki.

Kalmár László, mint a Szegedi Tudományegyetem professzora, igen értékes oktató-nevelő munkát fejt ki. Emellett vezeti az MTA Matematikai Kutató Intézetének "Matematikai logika és alkalmazásai" osztályát. Aktívan részt vesz a Magyar Tudományos Akadémia tudományszervező munkájában. Az Akadémia és a Művelődésügyi Minisztérium több bizottságának tagja; ezen bizottságokban, a Szegedi Tudományegyetemen a Bolyai János Matematikai Társulatban stb. igen aktív és lelkes társadalmi munkát végez. Kiváló munkát végzett a távlati tudományos tervek kidolgozása során, mint három tervbizottság tagja. Kalmár László 1949 óta levelező tagja a Magyar Tudományos Akadémiának.

A fentiek alapján alulirottak a legmelegebben javasoljuk Kalmár László rendes taggá való megválasztását, amit nagyjelentőségű tudományos munkássága alapján feltétlenül indokoltnak tartunk.

Turán Pál s.k.
akadémikus

Rényi Alfréd s.k.
akadémikus

Rédei László s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján Millner Tivadar levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Millner Tivadar Kossuth-díjas akadémiai levelező tag tudományos munkásságát lev.taggá választása /1954/ óta gyakorlatibb céllal a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézetben, az alapkutatás irányában /1958 óta/ a MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetében fejti ki. E kétirányú munkássága szerves egésznek alkot és nagyrészt a vákuumtechnikai wolframfém-sajátságok okainak felderítésére és azok gyakorlati hasznosítására terjed ki. Az 1955-től 1959-ig terjedő időszakban nagyobb számú munkatársával elért eredményeiről, mint fontosabbakat a következőket említem meg:

1./ Az izzólámpaipar alapvető igényét: a wolframdrótok nagykristályos sajátságait idegen-anyagnyomok /K, Si, Al milliomodrésnyi nyomai biztosítják, de csak akkor, ha azok a WO_3 hidrogénes redukciójában hatásossá válnak. Millner vizsgálatai derítették fel azt a nemzetközileg új tényt, hogy a WO_3 hidrogénes redukciója közben nemcsak kénoxidból keletkezhetik bétawolfram, hanem barnaoxidból is. Kiderült, hogy barnaoxidból egy újfajta, idegen anyagnyomok által stabilizált /800 C°-ig állandó/ bétawolframfém keletkezik. Feltehető, hogy a gyakorlati wolframredukcióban az idegen anyagnyomok aktiválása a szekunderbétawolfram képződésén

és elbomlásán keresztül vezet.

A WO_3 hidrogénes redukciójának ilyen mélyebb megismerése nemzetközi elismerést hozott a hazai wolfrámkutatásnak. Ezekről az eredményekről Millner 1957. májusában Moszkvában, 1958. márciusában Pekingben, Nankingban és Sanghaiban előadást tartott.

Gyakorlati téren az új felismerések elvezettek a hazai wolframgyártási technológia célszerű módosításához.

2./ A gyakorlati wolframfém ujrakristályosodási folyamatának tanulmányozása közben Millner kutatásai felderítették, hogy a hatásos idegenanyagnyomok /K, Si, Al/ atomfajtájuk szerint specifikusan hatnak. Bebizonyosodott, hogy csak K és Si nyomokkal azért nem lehet olyan nagy kristályokat elérni, mint K, Si, Al nyomokkal együtt, mert az Al nyomok a kristálymagképződést nagymértékben csökkentik. A wolframkristályok növekedésénél sebességére, a gyakorlati wolframdrót tartós folyására és megmunkálhatóságára irányuló vizsgálatok bővítették a hatóanyagnyomok szerepének megismerését és odavezettek, hogy ma - a nemzetközi irodalom alapján megítélve nálunk először - gyakorlati wolframfémekben, szobahőfokon 15-20 % nyulást lehet előidézni.

Ezeket a vizsgálatokat előmozdította az a nemzetközi kapcsolat, amely a Magyar Népköztársaság, és a Német Demokratikus Köztársaság Akadémiái és ezen belül a Műszaki Fizikai Kutató Intézet, valamint a drezdai Instit. f. angew. Phys. der Reinstoffe között 1958-ban kialakult és közös publikálásra is kiterjedt.

Gyakorlati téren eme vizsgálatok alapján olyan /csak K és Al hatóanyagokat tartalmazó/ jobb megmunkálhatóságu wolframdrót került kidolgozásra, amely a korszerű rádió-csőipar speciális követelményeinek /keretrács/ az eddiginél jobban megfelel.

3./ A nemzetközi wolframkutatók szerint /Philips/ hatóanyagnyomok nem atomosan oldva, hanem makroszkópikus részecskékként inkorporálva irányítják a wolframdrótok újakristályosodását és helyüket eközben nem változtatják. Mivel az atomosan specifikus hatások így nem érthetőek, Millner 1959-ben autorádiográfiás módszerrel kísérleteket indított a kérdés tanulmányozására.

Aktiv Ag^{110} atomokkal megállapította, hogy az ónban nehezen oldódó kis ezüstszenyezés /0,02 %/ sem megmunkált és rekrisztallizált mintákban nem oszlik el egyenletesen, hanem a krisztallit- és szubhatárokon található, újakristályosodáskor régi helyét elhagyja és az új határokkal együtt vándorol. E nemzetközileg új és nagy érdeklődést kiváltó megállapítását legújabbán azzal egészítette ki, hogy még 0,001 % ezüst / Ag^{111} / sem oszlik el homogénen ónban, habár ez a koncentráció az oldhatóság határa alatt fekszik.

Vizsgálatai nemzetközi érdeklődést keltettek. Az eredmények ismertetésre kerültek Wien-ben 1960. júniusban, a Deutsche Gesellschaft für Metallkunde Hauptversammlung-ján és Freibergben 1960. októberben a Bergakademie egy Metallfachabend-jén.

4./ Millner kutatómunkássága ebben az időszakban többek között a molibdéntrioxid hidrogénes redukciójának az izzólámpák ivleégésének, valamint az alumíniumoxid szigetelőképessé-

gének vizsgálatára is eredményesen kiterjedt.

Millner Tivadar tudományos munkásságának jelentősége a múltban is nagy volt és komoly nemzetközi elismerést nyert. Ekkor elsősorban gyakorlati wolframkérdések megoldására irányult. A Műszaki Fizikai Kutató Intézet megalakulása óta módja volt kutatásait a fémfizika alapjelenségeinek vizsgálatára is kiterjeszteni és foglalkozni tudott - a wolfram problémáin túlmenőleg - általános fémfizikai problémákkal is. Az utolsó két évben ezen a területen nemzetközi viszonylatban általánosan méltányolt eredményeket ért el.

Mindezek alapján méltányosnak érzem, hogy Millner Tivadar a MTA rendes tagjai közé beválassza.

B u d a p e s t, 1961. február 16.

Geleji Sándor s.k.
akadémikus

Winter Ernő s.k.
akadémikus

LEVELEZŐ TAGOK

1961

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§ /3/ bekezdése alapján Dr. H o r n A r t u r t, az agrártudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Horn Artur 1911-ben született. 1934-ben végezte el a Közgazdasági Egyetem Mezőgazdasági Osztályát. 1935-ben tette le az egyetemi doktorátust. 1943-ban egyetemi magántanár lett. 1952-ben megvédte kandidátusi, majd 1954-ben a doktori disszertációját. Levelező tagja az NDK Mezőgazdasági Tudományos Akadémiájának.

Haladó gondolkodású, kiemelkedő tudású szakember, munkaterülete az állattenyésztés és nemesítés. Szaktudását nemzetközileg is elismerik és becsülik.

Tudományos tevékenysége igen széleskörű. A doktori fokozat megszerzéséig 44 tanulmány mellett megírta az "Ujabb irányelvek a szarvasmarhatenyésztésben" című könyvét. A doktori fokozat megszerzése után 26 tanulmányt bocsátott közre és 4 jelentősebb könyv írásában vett részt. /Általános állattenyésztés, Schand-Horn-Kertész: Sertéstenyésztés, az Általános állattenyésztés cseh nyelven - ez csehszlovák főiskolai tankönyv-, továbbá az Állattenyésztési Enciklopédiában az általános állattenyésztés és a szarvasmarhatenyésztés rész írása, a többi részek szerkesztése/.

A jersey szarvasmarha keresztezésével foglalkozó kutatómunkája 4 kísérleti- és tan-, valamint 6 állami gazdaságban folyik. Az általa keresztezett hibridtehénnek között a vaját mintegy 20-30 %-kal, a tejfehérjét 15-20 %-kal állítják elő olcsóbban és mintegy 25 %-kal termelnek többet, mint a magyartarka istállótársai. A korszerű magyartarka fajtaváltozatának cseppvérkezesítés útján való gyors kialakítására vonatkozó, még le nem zárt kísérletei máris igen figyelemreméltó eredményeket hoztak.

Kidolgozta a magyartarka szarvasmarha korszerű birálási rendszerét, a heterózis tenyésztés prognózisának lehetőségét, az ivadékvizsgálatban a bikák rangsorolásának elveit, stb.

Jelentős Horn Artur társadalmi tevékenysége is. 1957. vége óta társadalmi munkaként állandó jelleggel részt vesz az állami gazdaságok állattenyésztésének fejlesztésére irányuló munkában, mint szakmai tanácsadó. Különösen az ivadékvizsgálatok megszervezésében, a szarvasmarha törzstenyészetek korszerű alapokra helyezésében, a szervezett keresztezési munkálatok elindításában stb. vette ki részét.

Tevékenyen részt vett a távlati tudományos tervek elkészítésében, négy téma távlati tervmunkájában sokat dolgozott.

Nagyszámu állattenyésztési szakelőadást és konzultációt tartott a Megyei Mezőgazdasági tanácsok és állami gazdaságok területi igazgatóságainak meghívására. Számos termelőszövetkezeti közsgben és termelőszövetkezetben szakmai tanácsot adott. A kaposvölgyi termelőszövetkezetek törzstenyészetek megalkításában részt vett és ezek egy részét végigjárta szakmai irányítás céljából.

A KGST keretében vezetése alatt dolgozták ki a szarvasmarha ivadékvizsgálati szabványt, amelyet az 1960. évi Nemzetközi KGST Munkaértekezleten mintául fogadtak el a többi baráti államok.

1960-ban Reichelt német földművelésügyi miniszter szakmai tanácsadóként meghívta az NDK-ba, ahol a miniszter személyes felkérésére elkészítette a nagyszabású jersey keresztezési munkálatok tervét és egyéb vonatkozású szakmai tanácsokat adott. Működését a Párt Központi Bizottságának és a Német Földművelésügyi Minisztériumnak szakemberei előtt tartott előadása során Heinrich német miniszterhelyettes "A szocialista mezőgazdaság építése szempontjából igen jelentősnek" minősítette. Az NDK-ban végzett szaktanácsadói és előadói mun-

kájáért a német földművelésügyi miniszter a "Mitschurin Medaille" kormánykitüntetéssel tüntette ki.

Budapest, 1961. március 27.

Mócsy János s.k.
akadémikus

Somos András s.k.
akadémikus

Dr. Horn Artur irodalmi munkássága.

- 1./ A csibék ivarának megállapítása kikeléskor, keresztezés segítségével. /Baromfitenyésztők lapja, 1933.július/
- 2./ Milyen fiziológiai és anatómiai viszonyoktól függ a postagalamb képessége. /Doktori értekezés, 1935./
- 3./ Hozzászólás a sok tej - hig tej kérdéséhez. /Állattenyésztők Lapja, 1936./
- 4./ Örökléstani ismeretek, különös tekintettel a baromfitenyésztésre. /Baromfitenyésztők Országos Egyesülete, 1938./
- 5./ Baromfi törzskönyvezésünk megszervezése. /Baromfitenyésztők Orsz. Kongresszusának fő előadmánya, 1938./
- 6./ Bikák tenyésztékének megállapítása. /Köztelek, 1938. I-II. Javaslat a kérdés hazai megoldására./
- 7./ Governmental Proceedings for the improvement of poultry breeding in Hungary. /Az 1939. évi Cleveland-i Baromfitenyésztési Világkongresszus előadmánya./
- 8./ Befolyásolható-e az állatok ivararánya? /Mezőgazdasági Közlöny, 1938. A Természettudományi Társaságban tartott előadás. Több önálló kutatás alapján./
- 9./ Tartós teljesítmények az állattenyésztésben. /Köztelek, 1939. jun. 1./

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján K o z m a L á s z l ó t, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Kozma László Miskolcon született 1902.nov.28-án. Gimnáziumi érettségét tett Szolnokon 1921-ben. A Budapesti Műszaki Egyetemre nem vették fel és így az Egyesült Izzóba került, ahol mint inas, majd mint szerelő villany- és telefonkarbantartási munkákat végzett. 1925-ben a gyár műszaki vezetői ösztöndíjat biztosítottak számára és ennek segítségével a brnói műegyetemet végezte el és 1930-ban villamosmérnöki diplomát szerzett.

Mint mérnök 1930. májusától 1942. végéig az antwerpe-ni Bell Telephone amerikai gyárban - előbb a fejlesztési laboratóriumban dolgozott, majd a kutatóintézetbe került és ott főleg új létesítmények fejlesztésében működött közre. Ottani tevékenységére jellemző adat, hogy a gyár 37 akkori szabadalmán egyedül vagy társszerzőként szerepel a neve.

Néhány kivitelezésre került említésreméltó munkája:

1./ Az országos automatikus telefonhálózattal kapcsolatban számos problémát kellett megoldani. Ismeretes, hogy kis áramkör csoportoknak rossz a hatásfokuk és ezen csak úgy lehet segíteni, ha az ugyanazon utvonalon továbbítandó telefonforgalmakat összevonják és a kívánt hívott várost automatikus módon kiválasztják.

2./ További és több szabadalma által megoldott probléma volt az interurbánt hívó előfizető azonosságának, azaz előfizetői számának meghatározása és ennek az adatnak, valamint az automatikus interurbán beszélgetésre vonatkozó egyéb feljegyzéseknek /hívott szám, tarifa, beszélgetési idő, dátum,

stb./ gépi úton történő automatikus rögzítése.

3./ Szabadalmainak egy másik csoportja elektromágneses számológépekkel kapcsolatos.

Egy - szabadalmi alapján elkészített - számológép 1940-ben próbaüzembe került és kifogástalanul működött.

4./ 1940-42 között részt vett egy új típusú telefonközpont megtervezésében, melynek főjellemzője az elektronikus elemeket tartalmazó vezérlő áramkör volt, ami akkoriban még teljesen újszerű megoldást jelentett.

1942. végén a németek Belgium elhagyására kényszerítettek és hazakerült Magyarországra. 1943-44-ben az Egyesült Izzó alkalmazta. 1944-ben Mauthausenbe deportálták, ahonnan 1945 nyarán tért vissza.

1945. őszétől a budapesti Standard /Belioannis/ gyárnak előbb főmérnöke, majd műszaki igazgatója lett. Vezetése mellett történt az ország elpusztult telefonberendezéseinek újjáépítése és korszerűsítése. /Pl. tervei szerint készültek az új zsinórnélküli interurbán központok./ E munkáért 1948-ban a Kossuth-díj arany fokozatával tüntették ki.

1948-ban kezdte meg oktatási tevékenységét a Budapesti Műszaki Egyetemen. 1949-ben az akkor felállított Vezetékes Híradástechnikai Tanszék vezetőjeként egyetemi tanárnak nevezték ki. Megszervezte a Műszaki Egyetemen a vezetékes híradástechnikai oktatást és több új jegyzetet írt.

Tudományos előadásokat tartott itthon és külföldön, a Szovjetunióban, Kínában, Csehszlovákiában, Jugoszláviában. Az előadások legtöbbje nyomtatásban is megjelent.

1959-ben az "Oktatásügy Kiváló Oktatója" kitüntetést kapta. 1960-ban "Puskás Tivadar díj" kitüntetésben részesült.

A tanszéken megépült egy általa tervezett elektromos

számológép, amely működő elemekként elektromágneses jelzőket tartalmaz. A berendezés alkalmas automatikusan vezérelve mindenféle matematikai feladat elvégzésére. A gép meg tud oldani 8 ismeretlent tartalmazó lineáris egyenletrendszert, tud logaritmust számolni, trigonometria i függvényekkel, konjugált komplex számokkal dolgozni és megold egyszerűbb differenciál-egyenleteket. Ez a gép az első itthon tervezett, hazai anyagokból megépített elektromos számológép.

Műszaki tudományos munkásságának értékelésénél különös súllyal veendő tekintetbe, hogy 12 évig működött a Bell Telefon Társaság antwerpeni kutatólaboratóriumában. Távválasztási rendszerét Svájcban és Belgiumban bevezették és az ma is üzemben van.

Kozma László világviszonylatban is a telefontechnika vezető egyéniségei közé tartozik. Javasoljuk tehát, hogy őt a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává válassza.

Budapest, 1961. február 16.

Dr. Barta István s.k.
levelező tag

Winter Ernő s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján L e n g y e l B é l á t, a kémiai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Lengyel Béla a fizikai kémia kiváló művelője az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kossuth-díjas tanszékvezető egyetemi tanára és tudományos rektorhelyettese. Tudományos eredményei elméletileg és gyakorlatilag egyaránt számottevőek. Kutatásaiban nagyrészt olyan témákkal foglalkozik, melyek elvi fontosságuk mellett gyakorlatilag is jelentősek, s vizsgálatainak egyes eredményeit az ipar is felhasználja.

Tudományos pályáját a salétromsavoldatok aktivitási koefficiensének meghatározásával kezdte, majd az elektród-potenciál kialakulásának feltételeit vizsgálta idegen ionos oldatokban, továbbfejlesztve az elektromos kettős-rétegek termodinamikáját.

Tudományos munkásságának tengelyében az üveg elektro-kémiájának kutatása áll. E problémakört több oldalról közelítette meg. Egyrészt az üveg elektromos vezetőképességét tanulmányozta, továbbfejlesztve az üveg átviteli számára és ionoknak üvegben való diffúziójára vonatkozó ismereteinket, másrészt lényeges új megállapításokat tett az üveg elektromotoros viselkedését illetően és olyan új üvegfajtákat dolgozott ki, melyek üvegelektrodként alkalmasabbak az addig ismerteknél, s ezzel lehetővé tette világviszonylatban is kiváló magyar üvegelektrodk gyártását. Legújabb vizsgálatainak során olyan üvegelektrodot dolgozott ki, mely kis ellenállása folytán lényegesen egyszerűsíti a P_H -mérés metodikáját és az ezen alapuló automati-

zálást. E témakör harmadik csoportjaként az oldatokkal és olvadékokkal érintkező üvegfelületen végbemenő ionkicserélődési folyamatokat tanulmányozta.

Az üveg elektronemissziójára vonatkozó tanulmányai betekintést engednek az üveg egyes szerkezeti kérdéseibe.

Kutatásainak másik fővonala a szilikonokkal kapcsolatos.

Felismerve a szilikonok nagy jelentőségét, néhány év óta a szilikon-kutatásra is kiterjesztette munkásságát. Idevonatkozó vizsgálataival a metilszilikonok előállítási technológiáját fejlesztette, s. a metilszilikon-rendszerek fizikai kémiáját vitte előbbre. Felderítette a sziliciumtetraklorid és alumíniummetilklorid közötti reakció mechanizmusát, továbbá a szilikonolajok ekvibrálási reakciója kinetikáját és egyensúlyát.

A sziliciumtetraklorid és alumíniummetilklorid reakciójára vonatkozó vizsgálataival kapcsolatban kidolgozta a metilkloroszilánok előállításának technológiáját, melyre 1956-ban a Csepeli Vasműben kísérleti üzem létesült. Az üzemet 1958. őszén a Nitrokémia Ipartelepek fűzfői üzeme vette át, ahol jelenleg módszere alapján nagyobb méretű üzem épül.

Új héjöntészeti és gumiipari forma kenőolajat dolgozott ki, üzemekkel, illetve kutatóintézetekkel együttműködve és sikert ígérően haladnak a vakuum-szivattyuk részére alkalmas szilikonolajokra, hőálló elektromosipari szigetelő és ragasztó-lakkokra, valamint textilipari anyagok szilikonos hidrofóbizálására vonatkozó vizsgálatai.

Lengyel Béla vizsgálataiba számos fiatal vegyészt vont be, akiket mintaszerűen berendezett és kitűnően szervezett tanszékén nevel kutatókká. Eredményes és kiterjedt kutatómunkája mellett nagy gondot fordít az egyetemi oktatás fejlesztésére, Proszt Jánossal és Szarvas Pállal írt "Általános

és szervesetlen kémia" c. tankönyve korszerűen és világosan adja elő tárgyát és veti meg a tudományos gondolkodásra nevelés alapjait. - Ismeretterjesztő munkái a felszabadulás előtti időkből azért is jelentősek, mert hozzájárultak a természettudományos gondolkodásmód és szemlélet terjesztéséhez.

Évek óta tudományos rektorhelyettese az Eötvös Loránd Tudományegyetemnek, s tagja az Akadémiai Fizikai-Kémiai Bizottságnak. E minőségeiben jelentős tudományszervezői munkát végzett, amivel hozzájárult a magyar tudományos élet fejlődéséhez, továbbá az Akadémia és az Egyetem közötti jó együttműködés kialakításához.

Lengyel Bélának a tudományos alapkutató területén elért jelentős eredményei, fizikai-kémiai kutatások alapján kidolgozott új technológiai eljárásai, valamint eddigi tudományos szervezési tevékenysége méltóvá teszik őt a levelező tagságra. Megválasztása hozzájárulna az Akadémia tekintélyének növeléséhez.

Budapest, 1961. január hó

Erdey-Gruz Tibor s.k.
akadémikus

Schay Géza s.k.
akadémikus

Proszt János s.k.
levelező tag

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján P á l L é n á r d o t, a fizikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Pál Lénárd kandidátusi disszertációját a ferromágneses anyagok fizikájával kapcsolatos témakörből 1953-ban védte meg Moszkvában a Lomonoszov egyetemen fizikai fakultásán. Disszertációjában a ferromágneses anyagok energia-anizotrópiájával foglalkozott és mind elméleti, mind kísérleti vonatkozásban értékes megállapításokat tett az energia-anizotrópia hőmérsékletfüggésére vonatkozóan.

Hazajövetele után a Szovjetunióban szerzett gazdag tapasztalatai birtokában a Központi Fizikai Kutató Intézetben folytatta a ferromágneses anyagok fizikájával kapcsolatos kutatásait, az általa rövid idő alatt megszervezett Mágneses osztály keretében. Munkatársaival együtt figyelemreméltó megállapításokat tett a hexagonális szerkezetű kobalt anizotrópia-állandóinak hőmérsékletfüggésére vonatkozóan. Az elméleti vizsgálatokból kiderült, hogy a hexagonális szerkezetű kobalt 260°C körül mágneses szempontból izotróppá válik. Ezeket a megállapításokat a kísérletek igazolták.

Figyelemreméltók azok az eredményei is, amelyek a hexagonális módosulatu kobaltnak köbös szerkezetűvé való átalakulását kísérő mágneses jelenségekre vonatkoztak. Ezekről a vizsgálatairól a Moszkvában rendezett Nemzetközi Mágneses Konferencián sikeres beszámolót tartott.

Gyakorlati szempontból is jelentősek a váltakozó elektromágneses terekbe helyezett ferromágneses anyagokban fellépő veszteségek fizikai eredetét vizsgáló kísérletei. Elméleti úton megmutatta, hogyan függnek a frekvenciától a doménfal mozgás következtében előálló mikroörvényáramvesztések. A doménszerkezetre jellemző kritikus frekvenciánál a veszteségek maximálisnak adódtak. A kísérleti vizsgálatok igazolták elméleti eredményeit.

Ferromágneses kutatásainak továbbfejlesztésében új szint jelentett az atomi rendeződés és mágneses tulajdonságok közötti kapcsolat vizsgálata a Fe-Al és Ni-Mn ötvözet-párokon. A rendeződés kinetikájára vonatkozó mérései alapján megállapította, hogy a Fe_3Al összetételhez közeli ötvözetekben nem alakul ki kettős Curie-pont; a mágneses anomáliák felléptéért a rendezetlen fázisban megjelenő erősen diszperz szerkezetű, kezdetben nem mágneses, rendezett fázis felelős.

A mágneses mérések céljaira vezetése alatt számos korszerű mérőberendezés és eljárás került kidolgozásra.

1956-ban Pál Lénárd azt a feladatot kapta, hogy a Szovjetunió által nyújtott segítség keretében hazánkban felépítendő kísérleti atomreaktor üzembehelyezésével és a kísérleti reaktor felhasználásával kapcsolatos új kutatási irányok megszervezésével foglalkozzon. Ezzel a tevékenységével nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a Központi Fizikai Kutató Intézetben működő VVRSZ atomreaktor gyorsan és szakszerűen épült fel és hogy kialakultak azok a magfizikai, reaktorfizikai, szilárdtestfizikai és magkémiai kutatási irányok, amelyek hazai viszonyainkat figyelembe véve a leginkább hasznosaknak bizonyultak.

Ez a feladatkör Pál Lénárd tudományos munkájának új irányban való kibontakozását tette lehetővé. A reaktorokban lejátszódó fizikai folyamatokra alkalmazta a valószínűség-számítás korszerű módszereit és ezáltal számos, a neutronok lassításával, diffúziójával és sokszorozásával kapcsolatos folyamatra a korábban ismerteknél pontosabb fizikai elmélet-hez jutott. Ezen tevékenysége során gazdagította a stochasztikus folyamatok elméletének fizikai alkalmazásokkal kapcsolatos területét. Doktori disszertációját ebből a témakörből védte meg 1959 októberében.

Különösen jelentősek azok a vizsgálatai, amelyek a neutron sokszorozó rendszerekben végbemenő ingadozási jelenségekre vonatkoznak. Ezeknek az ingadozási jelenségeknek

pontos analizise alapján módszert dolgozott ki a reaktorok tervezéséhez szükséges dinamikai paraméterek gyors és korszerű meghatározására. A neutronsokszorozó közegekben előálló intenzitásfluktuációkkal kapcsolatos eredményeit az Egyesített Atomkutató Intézetben megépült impulzusreaktor üzembehelyezése során sikeresen felhasználták.

Kutatásainak eredményeit több nemzetközi konferencián sikeresen ismertette. 1960-ban Bécsben megtartott reaktorfizikai konferencián az egyik szekció elnökének kérték fel.

Reaktorfizikai kutatásai során hazánkban Pál Lénárd irányította először a figyelmet a szerves lassító és hűtőközegek vizsgálatának fontosságára. 1958-ban a II. genfi Nemzetközi Atomenergia Konferencián az ezen a téren elért első kísérleti eredményeket ismertette.

Összefoglalva: Pál Lénárd, a fizikai tudományok doktora, a Központi Fizikai Kutató Intézet igazgatóhelyettese igen komoly tudományos munkásságot fejtett ki. Amint a felsorolásból kitűnik, ez a munkásság a fizika több területére terjed ki. Eredményeit számos cikkben és nemzetközi konferencián ismertette. Ezenkívül kiveszi részét a tudományos szervező munkából, a tudománypolitikai kérdések megoldásáért folytatott küzdelemből is. Jelenleg az Akadémia III. Osztálya vezetőségének tanácskozó tagja.

Mind ezek után úgy látjuk, hogy mind tudományos vonalon, mind az akadémiai közéletben Pál Lénárd levelező tagként való megválasztása után még nagyobb mértékben vehetné ki részét a munkából, ezért megválasztása az Akadémia szempontjából igen kívánatosnak látszik.

Melöleg ajánljuk Pál Lénárd levelező taggá való megválasztását.

Budapest, 1961. március 29.

Jánosy Lajos s.k.
akadémikus

Novobátzky Károly s.k.
akadémikus

Gyulay István s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján Dr. R a d n ó t M a g d á t, az orvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Radnót Magda egyike a legaktívabb klinikus kutatóknak. Munkássága, mely 134 tudományos közleményt és több monográfiát ölel fel, részben kórszövettani tanulmányokat és kísérletes vizsgálatokat, részben klinikai tanulmányokat és műtéti eljárásokat tartalmaz.

Első munkái közül kiemelkedik 1939-ben, Baselben kiadott monográfiája: "Pathologische Histologie, der Tränen-drüse". Mind kórszövettani, mind a könnyutak helyreállító műtéteire vonatkozó megállapításai mindmáig sokat idézettek.

Másik kiemelkedő munkája a "Szemészeti pathologia" c. monográfiája, amely magyar, német és orosz nyelven jelent meg, jelenleg már az ötödik kiadás áll sajtó alatt. A külföldi kritikák e könyvvel kapcsolatosan igen kedvezőek.

1940. óta foglalkozik mélyrehatóan a szem és a neuro-endokrin rendszer összefüggésének vizsgálatával, állatkísérletes és klinikai kutatásai ebben a vonatkozásban is számos elismert új eredményre vezettek.

1942. óta az endokrin exophthalmussal kapcsolatosan írt számos munkát, az elsők között ismeri fel az exophthalmus hypophysär eredetét és a gonádok jelentőségét az exophthalmus keletkezésében.

Most folyó kutatásaiban a fény, illetőleg a szem szervezetre gyakorolt hatásával foglalkozik, már eddigi vizsgálatai is igazolták azt a feltevést, hogy a látóidegnek "vegetatív" része is van, legujabban sikerült megállapítania, hogy e vegetatív pálya kiinduló pontja a retinának egy meghatározott helye.

E főbb munkaterületek mellett még számos más elméleti és gyakorlati probléma kutatásával foglalkozott és foglalkozik, jelenleg nyomás alatt áll az Akadémiai Kiadónál "Neuroendokrine Beziehungen zur Augenhailkunde" című monográfiája.

Munkásságának részletes leírását és publikációinak listáját mellékeljük.

Sokirányú és kiterjedt tudományos munkássága mellett nagyon tevékenyen résztvesz a budapesti Orvostudományi Egyetem vezetésében, mint oktatási rektorhelyettes és a nőmozgalomban is igen aktív társadalmi munkát végez, melynek elismeréseként éppen az idei Nőnap alkalmából tüntették ki Munka Érdemrenddel.

Mindezek alapján javasoljuk levelező taggá történő előterjesztését.

Budapest, 1961. március 29.

Dr. Babics Antal s.k.
akadémikus

Dr. Gegesi Kiss Pál s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján Dr. S ó s J ó z s e f e t, az orvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Sós József tanszékvezető egyetemi tanár, a Kórelélettani Intézet igazgatója, 1906-ban született, 1954-ben kiváló orvos kitüntetésben, két alkalommal, 1955-ben és 1957-ben Munka Érdemrend kitüntetésben és 1959-ben Kossuth-díjban részesült.

Az Egészségügyi Tudományos Tanács elnöke. Tagja több akadémiai bizottságnak, a Tudományos Minősítő Bizottságnak és a Szakorvosi Vizsgabizottságnak.

Sós József számottevő tudományos tevékenységet fejtett ki. Első közleménye 31 évvel ezelőtt jelent meg. Azóta több mint 200 közleményt és öt könyvet írt. Az első fiziológiai tárgyú közlések után sok néptáplálkozási tárgyú közleményt írt. Összesen 52 olyan közleménye van, amely a népélelmezés, néptáplálkozás tárgykörébe tartozik. Emellett nép-egészségügyi jelentőségű a golyva kérdését tárgyaló 17 közlése is. 1948. óta egyre inkább a kísérletes kórelélettan körében dolgozik. Munkájára jellemző az állatkísérletek és a nép-egészségügyi megfigyelések összehangolása, a kórokra és pathogenesisre vonatkozó kutatásoknak a prevenció szempontjaival való összeegyeztetése. Módszertanilag e vizsgálatok a nagy műtétes akut kísérletektől a krónikus állatkísérleteken át haemathológiai, biokémiai, szövettani, neurológiai, toxikológiai, endokrin stb. módszereken keresztül az emberi tömegek szűrővizsgálatáig nagyon széles skálát ölelnek át.

Néptáplálkozási tárgyú közléseiben az ország lakosságának táplálkozási sajátosságait és a hiánybetegségek előfordulását írta le. E közlések, köztük egy monográfia ma már dokumentumok és forrásmunkák a két világháború közötti idő-

szakról. A háborus éhezéseknek nemcsak előfordulását és elterjedését, de pontos kórokat is leírta. E vizsgálatok több mint tizezer emberen gyűjtött élelmezési adatok analizisei.

A golyva és pajzsmirigy kérdést kísérletes és nép-egészségügyi szempontból is nézte. Közegészségügyi szűrő-vizsgálataival csaknem az egész országban megállapította az ártalom előfordulási arányát /extenzitás/ és súlyossági fokát /intenzitás/. Ebből derült ki, hogy az országban közel félmillió pajzsmirigy zavarban szenvedő él.

A golyva endémiás vidékeket megállapította és ennek nyomán lehetett a jódozott sóval a megelőzést bevezetni. Ennek hatására a 23 jódozott sóval ellátott járás közül már 22 járásban negyedrésszére csökkent az iskolás fiúk golyva-frekvenciája. Ez közegészségügyünk egyik legkomolyabb eredménye.

Aminosav hiányos táplálkozás következményeit sok munkában vizsgálta. Végeredményben megállapította, hogy az egyes aminosavak hiányait az általános fehérje-hiány klasszikus öt tünetén kívül /súlyvesztés, negatív-N-egyensúly, májkárosodás, anaemia, hipoproteinaemia/ mi jellemzi. Megállapította, hogy a methionin hiányra jellemző a heveny pathomechanizmus mellett a pankreas korai károsodása, a histamin iránti érzékenység nagyfoku csökkenése, a bélrendszer károsodása /tonusvesztés permeabilitás fokozódása, emésztő funkció romlása/, és a gonádok korai károsodása. Trypohan hiányra jellemző a vasoaktivitás zavara, trofikus zavarok, pigment képzés anomáliái és a vérképző rendszer korai zavarai. Lysin hiánya már krónikusabban megy végbe. Korán csak az agykéreg működése károsodik, a feltételreflexes mechanizmus. A folyamat késői szakaszában bémulások és egyensúlyzavarok jelentkeznek. Isoleucin hiányában a vesekárosodás a feltűnő jelenség. Tyrosin antagonizálással előidézett hiányában a pajzsmirigy működés zavara kerül előtérbe. Ilyen módon egyes aminosav hiány syndromák felismerése vált lehetővé a kísérleti adatok révén.

Antimetabolitok kérdésével más az országban rendszeresen nem foglalkozott. Az amerikai Woolley és a francia Maunier mellett e kérdéssel legtöbbször foglalkozott. Kimutatta a vegyületek népegészségügyi jelentőségét. Egyes gyógyszerek ilyen mellékhatásaira felhívta a figyelmet és ezzel némely gyógyszer toxikózis hatásmódját derítette fel. Iparegészségügyi és mezőgazdasági munkaegészségügyi ártalmak hatásmódját mutatta ki, sőt a dichlorfenoxiecetsavnak vegyi gyomirtóként alkalmazása révén egy új munkaártalom lehetőségét először mutatta ki.

A kísérletes hypertonia kutatásának egyik eredménye, hogy módszert adott a komplex neurogen hypertonia kifejtésére. Ennek segítségével sikerült tisztázni a hypertoniát megelőző táplálás jelentőségét. Átmeneti fehérje hiány fennállása alatt csökkent a vérnyomást, de egyúttal szenzibilizál hypertonizáló behatásokkal szemben. Különösen fokozza a hypertoniára való hajlamot trytopha vagy methionin hiánya. Ezek a későbbi hypertonia fejlődését különösen gyorsítják és fokozzák. A hypertonia fejlődésében ezután egyéb tényezőknek van jelentős szerepe. Legújabb az ortho-trikrezilfoszfát, az egyik igen gyakori környezeti kórokozó tényező hypertonizáló hatását analizálta.

Infarktoid cardiopathia kísérletes előidézésével új lehetőséget nyitott a szivizom károsodásának vizsgálatára. Komplex károsító behatás révén D_2 -hypervitaminosis cholesterin étetéstérhelés fehérje-bőség/ olyan állapotot idézett elő, amelyben mérsékelt hypertonia közben, a kísérlet 4-6-ik hetében spontán infraktoid elváltozás lép fel a szivben. A szivizom kisebb sérülését az állat még átéli, amiről a heggesedés bizonyíték, azonban egy kiterjedtebb szivizom károsodás halálosan végződik. A folyamatban szerepet játszó tényezőket több közleményben tisztázták és jelenleg kutyákon, EKG-val, élő állatban és nemcsak boncoláskor verifikálják a már infarktushoz megfelelő elváltozás fellelését.

Budapest, 1961. március 29.

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.5. /3/ bekezdése alapján Dr. Z a m b ó J á n o s t, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Zambó János okl.bányamérnök, Kossuth-díjas egyetemi tanár, a műszaki tudományok doktora, a Bányászati Főbizottság elnöke, a Bányászati Munkaközösség vezetője, a TFT. tagja.

Tudományos munkássága az egyetemi műszaki doktorátussal kezdődött 1946-ban. Disszertációjában a bányaművelés és a bányagazdaságtan egyes kérdéseinek matematikai analízisével foglalkozott. A disszertációt követő munkái témájukat a bányamérés területéről merítették. Igen behatóan foglalkozott a földalatti tájékozás pontossági vizsgálatával. Ezen munkái közül legkiemelkedőbb a beillesztett sokszögmenet koordináta-középheibájával foglalkozó értekezése, amelynek eredményeit a nemzetközi szakirodalom számontartja és felhasználja. Tudományos munkásságának elismeréséül 1952-ben a műszaki tudományok kandidátusa fokozatot nyerte el.

Tizenkét éves üzemi szolgálat után 1953-ban a Bányaműveléstani Tanszék tanszékvezető egyetemi tanárává nevezték ki. Üzemi szolgálat alatt több új bányüzem telepítését tervezte meg. Ezek az üzemek hazánk legkorszerűbb üzemei közé tartoznak. A telepítéseket megelőzően tudományos vizsgálatokat folytatott.

A műszaki tudományok doktori értekezését 1954-ben nyújtotta be és védte meg. Disszertációjában a bányászati közetmechanika alapjaival foglalkozott. A disszertációt

követő cikksorozatában a matematikai rugalmasságtan szigorú elvei alapján tisztázta az aknák és folyosók körüli feszültségállapotot és sorra cáfolta meg a korábbi, különböző hipotézisekre épülő elméleteket. Angol és német nyelvű értekezései a bányászati közetmechanika irodalomban komoly szerepet játszanak. Eredményeit a gyakorlat, elsősorban a hazai bányászat messzemenően felhasználta a biztosító szerkezetek megválasztásában, a fejtések telepítésében.

Dr. Zambó János tudományos munkásságának legértékesebb része a legutóbbi években látott napvilágot. Megteremtette a bányászati telepítések matematikai analízisét. Angol és német nyelvű értekezései különösen a szocialista országok szakköreiben találtak élénk érdeklődésre. A "Bányászati telepítések analitikája" c. könyvében uttörő módon teljes szintézist adott. A teljesen eredeti és nagy matematikai felkészültséggel megalkotott mű lefordítását ezideig Lengyelországban és Bulgáriában tervezik. Gyakorlati alkalmazására természetesen először hazánkban került sor. A Bányászati Kutató Intézet felettes hatóságának utasítására a könyvben lefektetett elveknek segítségével, azok gyakorlati alkalmazásával végzi el új bányák telepítésének, régi bányák rekonstrukciójának analízisét. E vizsgálatok gazdasági jelentősége számottevő.

Az utóbbi évek munkásságának eredménye a "Bányaművelés" c. könyve is, amely bár szakkönyv, mégis nagy tudományos jelentőséggel bír. Szerzője ugyanis ebben a könyvében adta közre azokat a tudományosan feldolgozott eredményeket, amelyeket üzemi szolgálata alatt dolgozott ki, de akkor nem hozott nyilvánosságra.

Dr. Zambó János jelenleg a Bányászati Munkaközösség keretében, a Bányaművelés Tanszék témáin dolgozik. Minden

remény megvan arra, hogy a kitűzött feladatokat maradék nélkül meg fogja oldani.

Dr. Zambó János tudományos munkásságát általában igényesség, eredetiség, nagyfoku matematikai készség, széleskörű szakismeret és tömörség jellemzi.

Budapest, 1961. február 14.

Dr. Tarján Gusztáv s.k.
levelező tag

Vendl Aladár s.k.
akadémikus

Dr. Zambó János irodalmi munkássága

I. A műszaki tudományok doktora cím elnyerése előtt.

- 1./ A csúcsomi és jászómindszenti antimonbányászat problémái./1946. Egyetemi műszaki doktori értekezés. Egyetemi Könyvtár kiadásában, Sopron, 60 p./
- 2./ A vetőproblémák gyakorlati vonatkozásai. /Bányászati és Kohászati Lapok, 1947. 83-86, 119-123, 152-154 p./
- 3./ A beillesztett sokszögvonallal kiegyenlítése és legkedvezőbb súlyelosztása./Bányászati és Kohászati Lapok, 1947., 207-216 p./
- 4./ A beillesztett sokszögvonallal koordinata-középpontja és legkedvezőbb súlyelosztása./Geodéziai Közlemény, Bp. 23. 1947., 9-12.sz./

T I S Z T E L E T I T A G O K

1961

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. (3) bekezdése alapján a III. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja D.I. Blohincev fizikust (Szovjetunió), a Szovjetunió Tudományos Akadémiája levelező tagját.

D.I. Blohincev a szovjet tudományos élet kiemelkedő egyénisége, a dubnai Egyesített Atomkutató Intézet igazgatója. A negyvenes években az elméleti fizika területén végzett munkásságával szerzett maradandó érdemeket. A kvantumelmületről írt kitűnő könyvét a szovjet egyetemek legtöbbször tankönyvül használják. D.I. Blohincev aktív résztvevője volt a kvantumelmélettel kapcsolatos filozófiai vitának, számos értékes megfigyeléssel gazdagította a marxista ismeretelmélet természettudományi vonatkozásait.

D.I. Blohincev elméleti fizikai munkássága mellett jelentős tevékenységet fejtett ki az atomenergia békés felhasználásával kapcsolatos kutatás területén is. Az ő nevéhez fűződik a világ első 5 MW elektromos teljesítményű kísérleti atomerőművének üzembehelyezése. Az I. Genfi Nemzetközi Atomenergia Konferencián nagyhatású beszámolójában ismertette azokat az eredményeket, amelyeket a vezetése alatt álló tudományos kollektíva ezen a téren elért. D.I. Blohincev nevéhez fűződik az Egyesített Atomkutató Intézetben üzembehelyezett impulzusüzemi gyorsreaktor megalkotása. Ez a berendezés nagy lehetőségeket biztosít a neutronspektroszkópiai kutatás számára és ugyanakkor a reaktorok dinamikájával kapcsolatos számos kérdés tisztázására is módot nyújt.

Az utóbbi években D.I. Blohincev főleg az elemi részek strukturájának kérdésével foglalkozott. Vizsgálatai kiterjedtek az elemi részecskék nagyenergiájú ütközéseinek tanulmányozására, továbbá a gyenge kölcsönhatások nagy energiákon történő viselkedésére és a kvantumelektrodinamika alkalmazhatóságának határait. Kutatásainak legfontosabb eredménye az, hogy a nagyenergiájú proton-proton és pion-pion ütközések vizsgálá-

tából igen valószínűvé tette, hogy a nukleonok egy központi magból és körülötte elhelyezkedő mezonfelhőből állnak.

D.I. Blohincevnek az elemi részek strukturájára vonatkozó vizsgálatai igen nagy nemzetközi elismerést váltottak ki.

Blohincev professzor, mint a dubnai intézet igazgatója, rendkívül nagy figyelmet fordít a magyar kutatók továbbképzésére és minden segítséget megad ehhez. Jó néhány magyar kutató részben befejezte, részben folytatja jelenleg is ottani tanulmányait. Ezenfelül Blohincev professzor igen nagy elfoglaltsága ellenére is múlt évben meghívásunkra eljött Magyarországra, egy hetet töltött itt, előadásokat és konzultációkat tartott, intézeteket látogatott meg. Látogatása igen nagy hatással volt kapcsolataink továbbfejlesztésére. Kvantummechanikáról szóló tankönyve 1952-ben magyar nyelven is megjelent.

Javasoljuk D.I. Blohincev professzor tiszteleti taggá való megválasztását.

Budapest, 1961. március 24.

Az Elnökség nevében

Erdő Ferenc s.k.	Rusznay István sk.
főtitkár	elnök

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján a VII. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja N.N. Szemjonov akadémikust /Szovjetunió/ a Szovjetunió Tudományos Akadémiája tagját.

Szemjonov Nobel-díjas akadémikus, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Kémiai Osztályának titkára és az Akadémia Kémiai-Fizikai Intézetének megalapítása óta igazgatója, a Lomonoszov-egyetemen tanszékvezető. Reakciókinetikai iskolája egyedülálló a világon és a hazai ilyen irányú kutatásokra is már régóta rányomja bélyegét. Szemjonov és iskolája munkásságának egy részletét dolgozta fel "A hidrogén oxidációjának és égésének mechanizmusa" című monográfia, melyet Akadémiánk már 1953-ban magyarul is kiadott. "A kémiai reakciókinetika problémái" című újabb, nagyszabású kétkötetes műve most van magyarul megjelenés alatt, csakugy, mint közvetlen munkatársának és helyettesének, Kondratjev akadémikusnak a gázreakciók kinetikáját tárgyaló, alapvető jelentőségű könyve.

Ezekén felül azonban Szemjonov akadémikus igen értékes, sokoldalú közvetlen segítséget is nyújtott és nyújt számunkra. Nem járt ugyan Magyarországon, de ez nem azt jelenti, hogy nem érdeklődik irántunk. Valahányszor intézetét, vagy tanszékét felkerestük, igen intenzív és számunkra gyümölcsöző eszmecsere adott lehetőséget és a legmesszebbmenő szívélyességgel fogadott. Kivételt is tett annyiban, hogy általában nem igen fogad el külföldi aspiránsokat, tőlünk azonban igen: most is két munkatársunk végzi vezetése alatt Moszkvában az aspiranturát.

Tudományos kapcsolataink intenzitása abban is megnyilvánul, hogy a Kémiai-Fizikai Intézettel kötött tudományos együttműködési megállapodás alapján nemcsak erkölcsi, hanem jelentős anyagi segítséget is kapunk az elektronspin-rezonancia mód-

Mint Osztálytitkár, Szemjonov akadémikus a szűk szakterületén nyújtott közvetlen segítségen túl is igen sokat tesz a szovjet és magyar kémikusok kapcsolatainak intenzívebbé tételére, ami a kölcsönös látogatások és meghívások szaporodásában jut kifejezésre.

Indokoltnak látjuk Szemjonov akadémikus tiszteleti taggá való megválasztását. Nézetünk szerint Akadémiánk tekintélyét is csak gyarapítaná, ha ilyen kiváló, világhírű tudóssal gyarapodna tagjainak sora.

Budapest, 1961. március 24.

Az Elnökség nevében

Erdei Ferenc s.k. Rusznyák István s.k.
főtitkár elnök